

УДК 001.92

DOI: 10.31359/2411-5584-2018-32-1-183

ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ УКРАЇНИ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ

У системі суспільних перетворень, в яких перебуває Українська держава, проблема формування господарсько-правового механізму забезпечення ринкових економічних відносин була і залишається ключовим питанням. Незважаючи на всі інституційні зміни, процеси приватизації, формування окремих інструментів організаційно-господарського впливу, лишається дуже багато проблем, пов'язаних з формуванням в Україні сучасної розвинутої моделі господарювання, власне про це свідчать незадовільні темпи зростання економіки країни. Тому дієвий механізм формування та реалізації державної економічної транспортної політики, у тому числі й у залізничній сфері, повинен забезпечити стабільність та конкурентоспроможність національної економіки України на світовому економічному ринку.

Автор монографії «Господарсько-правове забезпечення функціонування залізничного транспорту України в умовах реформування» І. М. Рудяга провела наукове моделювання господарсько-правового забезпечення функціонування залізничного транспорту України в умовах після проведення реформ і запропонувала альтернативний варіант проведення реформування залізничного транспорту.

У монографії авторкою проведено аналіз сутності цілісного майнового комплексу залізниць України, визначено склад, умови та особливості функціонування. Окремо зазначено, що склад майна цілісного майнового комплексу залізниць України може формуватися на різних формах власності на окремі об'єкти, виходячи з інтересів їх найбільш ефективного використання, але при цьому цілісний майновий комплекс не має втратити системний характер свого функціонування.

Крім того, прослідковується системний підхід до опрацювання питання законодавчого регулювання діяльності у сфері залізничного транспорту. Запропоновано прийняття Кодексу залізничного транспорту України, наведено його структуру та визначено предмет.

Цікавим є також визначення комплексу публічних інтересів щодо функціонування залізничного транспорту в Україні, який полягає у забезпеченні безпечних залізничних перевезень пасажирів та вантажу, забезпеченні до-

ступності залізничних послуг з перевезення пасажирів для всіх верств населення, забезпеченні функціонування залізничного транспорту на умовах застосування єдиних правил та стандартів на всій території України, забезпеченні систематичного та узгодженого функціонування цілісного майнового комплексу, диспетчерського апарату управління безпекою руху та технічної інфраструктури, яка бере участь у організації та здійсненні перевезення пасажирів та вантажу, реалізації цілей державного регулювання господарської діяльності у сфері залізничних перевезень за рахунок проведення ефективної тарифної політики держави у вказаній сфері, забезпеченні міжнародних перевезень пасажирів та вантажів, у тому числі транзиту, згідно із міжнародними зобов'язаннями України.

У монографії проведено аналіз реформування залізничного транспорту в зарубіжних країнах, наведено позитивні та негативні результати таких перетворень. Установлено, що реформування залізничної галузі тісно пов'язано зі зміною організаційно-правової форми залізниць, а на практиці відсутня готова модель, яка підходила б будь-якій країні, тому, маючи світовий досвід проведення відповідних структурних змін, запропоновано три моделі реформування галузі в Україні: демонополізація цілісного майнового комплексу на окремі організаційно-автономні види господарської діяльності, роздрібнення цілісного майнового комплексу на господарсько-організаційні частини за регіональним принципом, створення вертикально-інтегрованої моделі господарювання. Обрано, на думку авторки, найбільш дієву модель реформування, втілення в життя якої не порушувало б єдиного майнового та управлінського комплексу та проводилося у два етапи.

Також монографія містить аналіз існуючих організаційно-правових форм господарювання та визначає, що організаційно-правова форма холдингу має право на існування в залізничній галузі. Оскільки холдинг проводить єдину економічну політику, що забезпечується єдиним центром управління, таким чином, існує єдина мета, яка об'єднує учасників такої організаційно-правової форми, у нашому випадку – забезпечення потреб держави, юридичних та фізичних осіб у залізничних перевезеннях, які здійснюються залізничним транспортом загального користування. Діяльність кожного учасника холдингу, який займає чітке місце в холдингу і здійснює встановлені холдинговою компанією функції, приводить до досягнення тих цілей і мети діяльності, які визначаються головною компанією.

Зазначено, що для оновлення роботи залізничної галузі України необхідно розробити нову структуру управління, яка б об'єднала в собі напрацьований раніше досвід, включаючи переваги та недоліки старої системи, допомогла поліпшити роботу залізниць, зробити їх більш ефективними. Для досягнення

мети реформування галузі необхідно здійснити зміну моделі організації правової діяльності господарського комплексу.

Також автором указано, що значної уваги потребує вивчення особливостей правового регулювання корпоратизації та приватизації стратегічно важливих підприємств для економіки України, а також тих, що займають монопольне становище, адже вони є одними з основних учасників господарських відносин. Дослідження даного питання є досить актуальним, урахувуючи нестабільність політичної та економічної ситуації країни, а також можливі спроби тиску з боку певних політичних сил на проведення процесу корпоратизації стратегічно важливих підприємств та підприємств, що займають монопольне становище на ринках товарів, робіт та послуг в Україні.

Визначено, що правовий режим майна акціонерного товариства, заснованого на державній власності, як у випадку ПАТ «Укрзалізниця», може бути змінено лише шляхом приватизації. При проведенні приватизації акціонерного товариства, заснованого на державній власності, тобто 100% акцій у статутному капіталі якого належить державі, об'єктом приватизації будуть виступати акції такого товариства, що належать державі.

Крім того, розглянута можливість проведення корпоратизації активів залізничної галузі у формі, що має на меті створення державної холдингової компанії, яка не дозволить здійснити приватизацію тієї частини активів підприємств залізничної галузі, що визначають її монопольне становище. У той же час у зазначеній організаційно-правовій формі можливо виокремлення тієї частини активів і виробничих потужностей, які при здійсненні їх приватизації допомогли б залучити приватні інвестиції та організувати діяльність на конкурентних засадах без порушення діяльності корпоративних підприємств.

У цілому вважаю, що монографічне дослідження І. М. Рудяги «Господарсько-правове забезпечення функціонування залізничного транспорту України в умовах реформування» характеризується високим науково-дослідницьким рівнем, має теоретичну та практичну цінність, буде корисною як джерело систематизованих знань та інформації для всіх, хто вивчає господарське та транспортне право.

Рецензент – директор Інституту економіко-правових досліджень НАН України, доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України В. А. Устименко.